

column
Giselinde Kuipers

Grand Tour

Word je van reizen een beter mens? Een vraag die ik, als ik er niet te lang over nadenk, prompt met 'ja' beantwoord. Maar beargumenteren waarom valt nog niet mee. Reizen is goed voor een mens, want... Reizen haalt je weg uit de alledaagse vanzelfsprekendheden. Reizen opent de blik. Reizen confronteert je met mensen die de wereld heel anders zien. Het klinkt allemaal heel overtuigend, en bovendien best diep. Maar is het wel zo? Word je beter van reizen? En waarom dan? Als je er over denkt begint deze vanzelfsprekendheid – zo gaat dat wel vaker met vanzelfsprekendheden – fluks te wankelen.

Vanaf het begin van toerisme werd reizen gepresenteerd als heilzaam. In vroeger eeuwen maakten

Het is op reis makkelijk en verleidelijk om hardnekkig hetzelfde te blijven

jongemannen uit de hogere standen de zogenaamde *Grand Tour*. Met het oog op de persoonlijke en culturele vorming moest elke jeune premier op reis om de wonderen van de Oudheid in het echt te aanschouwen. Geheel gelouterd, weliswaar vaak met een geslachtsziekte opgedaan bij een Napolitaanse prostituee ("Napels zien en dan sterven" ging niet alleen om de adembenemende baai; de stad stond bekend om haar prostituees.), maar vervuld van historische en esthetische sensaties, keerden ze naar huis terug. Reizen, zo heette het, opent de geest.

Maar ergens is deze *Grand Tour* niet zo anders dan wat toeristen tegenwoordig doen in New York. Eindelijk in het echt zien wat je allang kent van de plaatjes. Ja, de taxi's zijn geel, en wat zijn het er veel. Inderdaad: brandtrappen langs de huizen, wolvenkrabbers, park met koetsjes en joggers, Brooklyn Bridge en Ground Zero. Net zo, stel ik me voor, liepen de jongelingen door Rome. Inderdaad, het Forum en het Colosseum. De Tiber en de zeven heuvels. Hier liep Caesar. Daar woonde Nero. Hier werden de Christenen aan de leeuwen gevoerd, en daar kruisigden ze Petrus.

Deze ervaring – het bestaat echt! Het is precies als op TV! – is bevredigend en een belangrijk onderdeel van reisplezier. Maar bijna het tegenovergestelde van het openen van je geest. Je zoekt bevestiging van wat je al wist. Zo gaat dat op reizen vaak: je zoekt naar hoe je denkt dat het is en – o wonder! – dat vind je ook. Wat zijn Chinezen toch vreselijk Chinees. Wat zijn de stranden van Thailand Bounty-achtig. Wat zijn Italianen goedgekleed, Pariennes elegant, en

wat kunnen Cubanen goed dansen.

Een ander argument voor de heilzaamheid van reizen sinds de *Grand Tour*: de ervaring van "het sublieme". Op reis zie je de mooiste en bijzonderste dingen "in het echt". De prachtigste kunstwerken, de adembenemendste landschappen, de wonderbaarlijkste natuurverschijnselen. Schoonheid kan een overweldigende en transformerende ervaring zijn. Al eeuwenlang proberen filosofen, kunstenaars, en wetenschappers te bewijzen dat schoonheid daarmee ook vormend en verheffend is. Maar de tegenbeelden zijn eenvoudig te vinden. Er zijn slechte mensen die van mooie dingen houden (Hitler had naar het schijnt best smaak), en goede mensen met het esthetisch besef van een pinda. Als het thuis niet gelukt is je gevoel voor schoonheid te ontwikkelen, zal een reis naar het mooiste landschap, schilderij, uitzicht, gebouw ter wereld dat echt veranderen?

Op reis heb je jezelf nog altijd bij je. Het is makkelijk en verleidelijk om hardnekkig hetzelfde te blijven – al heb je de Kilimanjaro beklommen, over de Amazone gekajakt, de Venus van Milo en de Borobudur gezien, en nachtenlang met Masai gedanst. De heilzame effecten van reizen kunnen zich best voordoen. Maar net zo makkelijk gebeurt er niks. Je ziet wat je verwachtte, knikt instemmend, en gaat tevreden, maar ongewijzigd, terug naar huis.

En toch... als het binnenkomt, je bereid bent je te laten verrassen, jezelf even te verliezen – dan kan er in je hoofd een luikje opengaan. Juist als je weg bent van huis en haard en alles wat je kent, gebeurt dat, in mijn ervaring althans, sneller. En als dat lukt – ja, dan geloof ik dat je daar een beter mens van kan worden.

Maar ik besef: dit is eerder een geloofsartikel dan een generaliseerbare en empirisch bewijsbare uitspraak. Dat je van reizen een beter mens wordt is een variant op al die andere geloofsartikelen van de Verlichting: dat je van kennis een beter mens wordt. Van kunst. Van literatuur. Van poëzie. Van muziek. Van onderwijs.

Allemaal principieel onbewijsbare, zeker niet onder alle omstandigheden kloppende uitgangspunten. Een beetje prekerig bovendien: als je niet denkt dat je van reizen beter wordt kan je ook een leuke vakantie hebben.

Maar toch: als we op de universiteit niet geloven dat je van kennis, en zo nu en dan een snuffe schoonheid, misschien een ietsje beter mens kan worden, dan kunnen we wel inpakken. Studeren is ergens ook een soort *Grand tour*. Als je na afloop van de studie de universiteit geheel onveranderd en onaangetaast verlaat, zonder dat er ooit ergens in je hoofd een luikje open is gegaan – dan hebben wij als docenten gefaald. ■